

Gillaren

Medlemstidning för Stockholms Spelmansgille

Nr 1/2015

Stockholms
Spelmansgille

Stockholms Spelmansgille grundat 1944

<http://www.stockholmsspelmansgille.se/>

Förtroendevalda år 2015:

Nämnden:

Styresman:	Stefan Lindén
Medelsförvaltare:	Margareta Berglind
Skrivare:	Fredrik Bruno
Ordinarie ledamöter:	Lasse Lidgren, Anders Lindstrand
Ersättare:	Kaj Nenning, Ebbe Nordin

Övriga funktionärer:

Spelfogde, notfogde, arkivarie:	Allan Westin
Stf. spelfogde:	Stefan Lindén
Granskningsmän:	Kaj Jarlevik, Ulf Fredriksson
Redaktörer för Gillaren:	Lasse Lidgren, Eva Crona
Ansvarig för hemsidan:	Inga Bergenmalm Kontakt: sthlmspel (at) gmail.com
Valberedning:	Klas Lundkvist, Rachel Pettersson
Koreograf:	Klas Lundkvist

Medlemskap:

Information: Stefan Lindén, tel. 0158-13554. Enskild medlem 200 kr. Familj 250 kr.
Betalmottagare: Stockholms Spelmansgille. Plusgiro 56312-2. Ange vid betalningen att beloppet avser medlemskap.

Musikinstrumentförsäkring:

Försäkringshandläggare: Stefan Lindén, tel. 0158-13554. Information, se hemsidan.

Gillaren

Medlemstidning för **Stockholms Spelmansgille**

Ansvarig utgivare: Stefan Lindén

Redaktörer: Lasse Lidgren, Kristinehamngatan 66, 12344 Farsta, lasse.lidgren(at)pp.ephone.se, tel. 0702-780816

Eva Crona, Hallandsgatan 34, 11857 Stockholm, eva.crona(at)gmail.com, tel. 0707-527235

Detta är Gillaren nr 1/2015, utkommer sommaren 2015. Nästa nummer utkommer om cirka ett halvår.

Framsidesbild: Anita, Lennart och Sven-Olof på Gillets vårstämman. Foto: Lasse Lidgren

SSG:s årsstämma år 2015 hölls den 25 mars och en ny nämnd valdes då enligt ovan. Nästa årsmöte kommer att hållas vid SSG:s sista onsdagsspelning under mars månad år 2016.

Övningar i Stockholm Spelmansgille hösten 2015

Vi övar alla onsdagar (utom 28/10!) fr.o.m. 26/8 t.o.m. 16/12 kl. 18 - 21 (samling 17.45) på Vasa Realskolan, korsningen Karlbergsvägen/Dalagatan, 2 tr., sal C21. T-station Odenplan, västra uppgången är nära. Ta med eget fika (och ta hem soporna!). I första hand övas dessa låtar:

	<u>Tonart</u>	<u>Allspelslåtar:</u>	<u>Tonart</u>
<u>(Aug. och) September:</u>		<u>September:</u>	
602 Stenhuggarengelska	G	703 Snurrebock	D
061 Årdalapolskan	Dm	705 Väva vadmal	D
701 Landskronakadrilj	G...	408 Jämtlandssången	Dm
603 Engelska e. Tuven	G	015 Gladers polska	D
037 Malungselek	Dm		
<u>Oktober (ej 28/10!):</u>		<u>Oktober:</u>	
307 Schottis, Grästorps	G	025 Kumlapolskan	G
024 Dans på Kolbotten	Gm	417 Skänk en slant	C
Ny: Örbyhuspolskan	G	207 Vals från Kall	GD
026 Slängpolska, Kumla	G	406 Gärdebylåten	D
055 Vad jag har lovat	C		
503 Haglunds polkett	G		
<u>November:</u>		<u>November:</u>	
039 Nylandspojkarnas polska	A	023 Karis Pers polska	D
418 Gånglåt fr. Storberget	D	006 Båtsman Däck, polska	G
018 Grins Hans polska	G	214 Stens vals	D
504 Hopswals, Stockholm	GGD		
032 Lantzens julpolska	Dm		
<u>December:</u>			
421 Trettondagmarschen	A		
022 Julottan, polska	G		
002 Birgers hambo	D		
510 Ydre-polketten	DAD		
+ lite annat och repetition.			

Numren är från den nya numreringen från november 2013 (med ring runt siffrorna på notbladen). Tonarterna är i regel dur, moll anges med m efter tonartsbeteckningen, ex. Dm = D-moll. G... betyder att låten börjar i G-dur, men går över i andra tonarter.

Har du frågor, ring spelledare Allan Westin 08-381042.

SSGs SPELSTUGOR Jakobsbergs Gård Bredäng våren 2015

Vårens spelstugor med caféservering har varit välbesökta av såväl spelmän som åhörare. Program enligt tradition med inledande allspel och därefter uppträdande av solister och smågrupper samt däremellan Onsdagsgruppen med uppspel av månadens låtar. Programmet presenteras av Allan Westin som också leder allspel och dansspel. Spelstugorna avslutas med en timmes allmänhetens dans till spel av alla närvarande spelmän och man går laget runt med att välja låt.

Nedan följer en redogörelse för uppträdanden mm på spelstugorna våren 2015.

25 Januari

I allspelet deltog spelmän på fiol, gitarr, nyckelharpa, säckpipa samt tvärflöjt. Därefter uppträdde först Kaj Nenning på fiol med bl.a. Jämtlandssången som vals, en polska som Olle Mobergs farbror gjort och Annas visa av Leif Göras. Sedan spelade Göran Janulf på säckpipa och durspel. Göran berättade att han spelade typiska säckpipelåtar och genom att inte använda den dubbelpipiga säckpipan (som soldater spelade på) får han en lenare och behagligare ton. Göran efterträddes av Björn Nalle Sandbäck som sjöng egna texter om kaffe och åldrande på kända melodier till ackompanjemang av Allan Westin på mandolin. Sist ut var Fredrik Andersson som på sin fiol spelade valser, en vemodig polska och en schottis.

En doldis på spelstugorna är Rune som sköter serveringen med den äran då vi andra spelar och fikar. Rune är också betydelsefull som dansör när vi spelar till dans. Det är inspirerande att spela när dansgolvet fylls av de dansande där Rune är en av dem och han synes kunna alla slags danser och turer. Rune berättar att han har varit med i

dansföreningen Skördegillet sedan han var 18 år. Nyligen har Rune även börjat lite smått med fiolspel. Två favoritlåtar är Vals från Kall och Väddövalsen.

Eva Crona

Rune och Birgitta dansar. Foto: Eva Crona

22 Februari

Dagens spelcafé började med allspel under tiden cafédelen fylldes med publik, varav många är våra återkommande gäster. I allspelet hördes även de mer ovanliga instrumenten barndragspel, stor harpa och ukulele. Vid dagens program uppträdde följande spelmän enskilt, Göran Janulf säckpipa och durspel, Ulf Fredriksson nyckelharpa, Magnus Carlegrim fiol, Rachel Pettersson harpa, Helena Rudander nyckelharpa, och Rolf Siwertz fiol. Kaj

Nenning fiol spelade först solo och sedan med sin livskamrat Berit piano. Cecilia och Stefan Lindén sjöng visor bl.a. från fjällvärlden. Nalle Sandbäck, en av Gillets huspianister, sjöng en egen visa tillsammans med Stefan Lindén. De uppträdande ramade in det som framfördes på olika sätt genom att berätta om t.ex. instrumentet eller låtens upphovsman. Denna mångfald bidrog till ett omväxlande program. Magnus´ berättelse om sitt låtval kanske manar till efterföljd. Magnus var på uppdrag i Malmö och sökte då upp Spillefolks

övning, onsdagskvällar i Köpenhamn. Han deltog i deras övning och spelade för oss tre av de låtar han lärde sig, en polka och två valser. I Danmark spelar man ofta polka, i ursnabbt tempo, valser och även låtar i norsk och svensk tradition. Det tycks fritt fram att vara med hos Spillefolk i Köpenhamn så vem är näste man/kvinna från oss?

Eva Crona

Vappu med flera i Gillet. Foto: Lennart Brorsson

29 Mars

På programmet denna dag stod först Djärvarna, ett tjejjäng, som spelade Kers Lars brudmarsch i eget arrangemang samt flera nyskrivna låtar, bl.a. av Olof Misgeld. En av medlemmarna i Djärvarna är Brita Savér som också spelar i Onsdagsgruppen och då ofta andrastämman på sin fiol. En annan andrastämman-spelare i Onsdagsgruppen är Fredrik Andersson som uppträdde med flera egna låtar. Vår huspianist Nalle sjöng visor om att dricka kaffe och om Idas ålderdom till Allan Westins spel på ukulele. Kaj Nenning spelade solo på fiol, en marsch av sin släkting Per Myhr och andra låtar från Härjedalen. Göran Janulf spelade den kända kyrklåten av Arne Modén på durspel och sedan några melodier på säckpipa. Därefter var det dags för Cecilia och Stefan Lindén som sjöng visor som de kallade några gamla godingar, en av dem var Det satt en gammal käring på en svängig grind. Anders Forslund avslutade programmet med solosång, en visa från Skåne. I publiken fanns många stamgäster, bl.a. en entusiastisk grupp som kallar sig Bredängs Fanclub och brukar bänka sig i god tid nära scenen.

Eva Crona

Gillet's kompare. Foto: Eva Crona

26 april

Bland dagens uppträdande hörde vi Göran Janulf på säckpipa och durspel med bland annat ett par låtar av Arne Modén. Kaj Nenning på fiol presenterade tre egna låtar från Härjedalen, Uppland och Dalarna. Vår spelledare Allan med dragspel framträdde tillsammans med Verner Bogren och Kjell Widén på fiol. Nalle Sandbäck, Allan och Stefan Lindén sjöng tillsammans Nalles kaffelåt (melodi från Värnamovisan) och Idas äldrevisa (Nalles text till Idas sommarvisa). Sedan spelade Nalle ett popperi låtar på piano. Kjell Widén avslutade gästspelandet på fiol med låtar från Sörmland och Västergötland.

Lasse Lidgren

Allan och Verner. Foto: Lasse Lidgren

24 maj

Spelstugan idag, den sista för terminen, blev en spelmansstämma med inbjudna gäster, låtutläring, buskspel och visstuga. Det var fint väder och många tog med fikar ut på gården, och man buskspelade både ute och inne. I det inledande allspelet deltog ett 45-tal spelmän på stråk- och blåsinstrument med komp från dragspel, ukulele och gitarr. Gruppen Lästringe Låtar, med åtta spelmän (fast de flesta är spelkvinnor) på fiol, tvåstämmigt, gitarr samt mandolin inledde programmet. De spelade först Hummelkärrsvalsen, en vanlig allspelslåt i Sörmland, sedan Tureholmsschottis, Helfrids vals från Mörkö och Hamburgska från Selaön. De avslutade med Storpolska efter Yngve Andersson. Gilllets ordförande Stefan Lindén är en av spelmännen i denna grupp. Därefter solistuppträdande av Nalle Sandbäck på piano, Kaj Nenning på fiol och Göran Janulf på säckpipa och durspel. Sedan ett inslag av en duo med Maria Ehrman på nyckelharpa och Bengt Mattsson på fiol. De spelade Upplandslåtar och höll sedan igång buskspelet ute på gården med Bingsjöpolskor. Ett visprogram med Cecilia och Stefan Lindén följde. Som avslutning spelade Maria Spelmanslag.

Gruppen Lästringe Låtar. Foto: Lasse Lidgren

Låstugan med deltagare på fiol, flöjt och nyckelharpa leddes av Rolf Siwertz från Lästringe Låtar som lärde ut fyra låtar, Lästringe gånglåt med tre repriser, en slängpolska från Mörkö i D-dur och d-moll, en variant från Salem på Vad jag har lovat samt en polska från Taxinge efter Lindblom. I visstugan med Stefan och Cecilia sjöng man bland annat visorna var Är du den lilla tösen, Sången om sillen, Kom fattigdom och häng dig på och Två vänner gör ett par. Cecilia, också ansvarig för caféet, tyckte att caféet gick bra, men att det var lite synd att Gillet bröt traditionen med sista söndagen i månaden. Cecilia vill även föreslå att det för framtida stämmor utses en arbetsgrupp för att förbereda arrangemanget så att arbetsuppgifterna sprids i större utsträckning.

Eva Crona

Buskspel kring Maria Ehrman och Bengt Mattsson på Gillets stämma. Foto: Nina Dunker

Spelningar våren 2015

3 januari. Bygdedansens Vänners spelmansstämma på Fältöversten. I stort sett mangrann uppslutning av Onsdagsgruppens medlemmar. Vi spelade på scen och till dans med ca 15 låtar, med övervikt för polskor. Liksom föregående år spelade vi på Don Gilliams förslag Hopswalsen. Allan Westin ledde spelet och presenterade vårt program.

24 januari. Vinterstämma i Kallhäll. Ett drygt trettiotal spelmän från Onsdagsgruppen deltog i Gillets gammeldansspelning under ledning av Allan Westin som också presenterade låtarna. Vi spelade schottis, vals, polka, hambo och snoa. I laget fanns spelmän även på ukulele och bas, vilket bidrog till bra rytm och takt. Dansgolvet var fyllt av dansande med olika dansstilar och i borte delen av salen fanns också sittande publik.

14 februari. Vinterstämma Slagsta Gille i Hallunda. Onsdagsgruppen spelade från scenen med sex låtar och senare till dans med gammeldanslåtar.

29 april. Dansens dag i Kungsträdgården.

Scenföberedelser. Foto: Lasse Lidgren

Ett trettiotal medlemmar i Onsdagsgruppen spelade från scenen i Kungsträdgården med Allan Westin som spelledare. Vi hade ett halvtimmes program och spelade såväl gammeldanslåtar som polskor. Bland instrumenten fanns dragspel, fiol, flöjt, gitarr, kontrabas, nyckelharpa, tvärflöjt och ukelele. Vädret var kallt och regnigt men några entusiastiska dansande trotsade ändå vådrets makter och svängde runt i polska, mazurka, snoa mm.

Gillet spelar på Kungsans scen. Foto: Mei Kuei Wu

31 maj. Eggeby Folkmusikfestival. Drygt tjugo medlemmar i Onsdagsgruppen under ledning av Allan Westin hade ett scenprogram med ett tiotal låtar efter det inledande allspelet, som även det leddes av Allan. Vädret var regnigt och kallt och stämman hölls inomhus, där det fanns både scen och dansgolv. Efter oss spelade tre personer från Säbb-familjen, Inger Säbb på gitarr samt Anders och Ingrid Säbb på fiol, bl.a. Anders Säbbs polska till Markus Matts. Många tog också tillfället i akt att buskspela.

5 juni. Stämman i Hersby gammelgård i Sollentuna. Drygt tiospelmän ur Onsdagsgruppen, på fiol och nyckelharpa med komp av gitarr och ukulele, var på plats och buskspelade i fint sommarväder. Senare på eftermiddagen hade vi ett scenspel med fem låtar. Ulf Fredriksson, nyckelharpist i Gillet, framträdde även med sitt spelmanslag från Hersby.

Text Eva Crona

Wermdö Spel & Dans 2015

Lena instrueras av Klas. Foto: Erik Bergenmalm.

Det hade också ordnats en grundkurs i polskedans på lördagen med Klas af Edholm och Andreas Risan, välkända dans- och spel profiler på Skeppis.

Det blev senare på dagen möjligt att ansluta till danskursen även för de mer dansvana. Kursens upplägg gjorde detta möjligt och det blev bra fart på dansgolvet. Efter kurserna var det konsert och uppspel då både spelmän och dansare från dagens kurser uppträdde i olika konstellationer. Lördagen avslutades med dans till spellista.

Enligt Inga Bergenmalm planerar Wermdö Spelmansgille en sommarstämman söndagen den 16 augusti 2015 samt att ha en återkommande stämman på Värmdö sista helgen i januari.

Webadress: <http://wermdospel.webs.com/>

Eva Crona

I januari ordnade Wermdö Spelmansgille ett arrangemang kallat "Wermdö Spel & Dans 2015" där Inga Bergenmalm (för övrigt Gillets webbansvariga) höll i trådarna. På programmet fanns en spelkurs med Mats Berglund som lär ut låtar från Värmland och gränslandet mot Norge. Kursen blev snabbt fulltecknad och pågick lördag – söndag. Man hade också en uppföljningsdag i maj.

Ann, Inga, Gunilla och Andreas på Wermdö Spel & Dans. Foto: Erik Bergenmalm

Gillet på Folk- och Världsmusikgalan 2015-03-14

I år var det Stockholms och Berwaldhallens tur att härbärgera denna årliga folkmusikhändelse. Inför galan fick Stockholms Spelmansgille och Sörmlands Spelmansförbund en uppmaning från SSR, Sveriges Spelmans Riksförbund, att tillsammans representera SSR på den ”mässa” som skulle arrangeras i samband med galan. Pga. geografisk anknytning till Stockholm och Sörmland fick Gillet och Sörmlands Spelmansförbund denna möjlighet att informera om sina verksamheter och man disponerade tillsammans ett utställningsbord i Berwaldhallens foajé.

För Gillets del blev det ett informationsblad, med en kort allmän beskrivning om Gillet, och en s.k. Roll Up, en stor skylt på ställning, som kan användas även vid framtida behov av att informera. Några av oss från Gillet bemannade vår utställning där vi även hade dator på plats för att visa Gillets hemsida och ett bildspel därifrån. De flesta som stannade vid Gillets bord var ändå mer intresserade av noter och annat från Gillets arkiv som Allan

påpassligt tagit med till försäljning och en hel del material bytte ägare. Vi som var där ville också ta tillfället till buskspel men det ville sig inte pga. restriktioner och en högt sorlande publik. Men i övrigt tyckte vi som var där att det hela avlöpte väl.

Text Vappu Hämeenaho

Ordförande Stefan och spelledare Allan på galan. Foto: Inga Bergenmalm

Se även Spelmannen nr 2-2015 för ett reportage om Folk & Världsmusikgalan i sin helhet. /Eva Crona

2015-05-27 Japan-TV hos Onsdagsgruppen.

På en spelövning i Onsdagsgruppen hade vi besök av ett filmteam från japanska tv-bolaget NHK (public service, dvs. japanska SVT) som filmade vår övning. Teamet var i Sverige under en vecka och gjorde olika reportage om äldre människor, främst om sjukvård i hemmet men även om

aktiviteter som äldre personer ägnar sig åt. Så teamet ville gärna filma en folkmusikaktivitet där äldre deltar och då kom NHK-teamet till oss. Deras upplägg presenterades och de utlovade att vi ska få se filmen när den är klar. De respekterade att någon

inte ville bli filmad och att inte filma när vi spelade låtar med STIM-ersättning.

Eva Crona

TV-team hos Gillet. Foto: Martin Ekelin

Anita berättar om sitt instrument, ukulelen.

Ukulelen kommer ursprungligen från Portugal, men har nog blivit mest känd som ett instrument från Hawaii. Där är den mycket populär och kallas för lilla loppan. Den som införde ukulelen i Sverige var Tomas Allander "Ukulele mannen". Han är känd både för framträdanden på scenen och i TV med sin ukulele, och för att undervisa och skriva läromedel för instrumentet. Ukulelen har en stark klang trots en liten resonanslåda, och kan användas både som kompinstrument och för melodispel.

Min ukulele är en sopran-ukulele och den är stämmd i A, D, F och B. I Sverige och Tyskland stämmer man ofta ukulelen i D, mot C-stämning som är vanligare i andra delar av världen. Jag har även en bariton-ukulele, och en el-ukulele med förstärkare. Förutom svenskt och nordiskt spelar jag engelsk folk- och pubmusik tillsammans med spelmän ur Eken Morris dansgrupp, men har också spelat klezmer-musik och kompar gärna lite av varje tillsammans med sjungande vänner.

Text Anita Deak

Anita med sin ukelele. Foto: Eva Crona

Lennart berättar om sin 4-strängade gitarr

För två år sedan började jag i onsdagsgruppen där jag spelar gitarr. Jag är också med i en liten grupp som spelar dansmusik från Balkan. Jag började spela gitarr när jag var tretton år och kom senare in på den 5-strängade banjon eftersom jag gillar amerikansk folkmusik och bluegrass. Banjon passar bra för den typen av musik och den spelade jag på i många år. Så småningom fick jag lägga av, bluegrassmusiken går så snabbt och mina fingrar var lite för långsamma. Man spelar melodispel med tummen, pekfingret och långfingret.

Jag gick tillbaka till gitarrspel, på en vanlig gitarr, och tog bort de två nedersta bassträngarna samt stämde om den. Numera är mitt instrument en tenorgitarr som jag har köpt från USA. Den har fyra strängar och är lite mindre än en vanlig gitarr. Strängarna ska egentligen vara stämde nerifrån och upp, C G D A, i kvinter, alltså från lägsta strängen C. Men jag stämmer den inte så utan som en 5-strängad banjo utan femte strängen, DGHD nerifrån och upp. Sättet som jag stämmer den här gitarren på är jag nog ganska ensam om. Stämningen som banjon har utan den femte strängen ger enkla ackordsfattningar för att kunna spela ackord i alla tonarter.

Ganska tidigt inriktade jag mitt spel på rytmer i stället för melodier. På 60-talet fick jag tag i ett rytmllexikon som beskrev alla typer av musik med komprytmer och basrytmer ihop. Det översatte jag till mitt sätt att spela och har mycket nytta av, jag övar ur detta varje dag. Sen har jag kompletterat med ytterligare rytmer, så rytmer det är min lilla nisch.

Omfånget av toner, nästan tre oktaver, och tonläge är som på en vanlig gitarr. På den här gitarren fungerar banjoackorden bra och genom låtarna i

Gillet kommer jag på sätt att utveckla det hela. Man kan spela växelbas, grundton ters, grundton kvint. Några av de andra kompinstrumenten i Gillet ligger högre på tonskalan, t.ex. mandolinen samt ukulelen, en kvint högre. Det bidrar till att det blir en fyllig klang och till att det låter bra.

Vid pennan

Eva Crona

Lennarts 4-strängade gitarr. Foto: Eva Crona

Litet lexikon över folkmusiktermer av Allan Westin

Jag försöker här bringa lite klarhet i olika musik- och danstermer inom (den instrumentala) folkmusiken.

Någon förvånas kanske att jag tar med frågor om klass och politisk tillhörighet, men jag menar att det

är orsaken till motsättningarna mellan olika grupperingar.

”Folkmusik” (”Allmogemusik”)

I regel den dans- och ceremonimusik som var gällande bland bönder och hantverkare i mitten av 1800-talet (och gärna tidigare). Främjades av

spelmansrörelsen och Zorn-jury från ca 1920. Låttyperna var polska, vals och marsch (och i viss mån kadrilj, engelska och halling).

Dur var inte lika fint som moll, som ansågs ålderdomligare.

Accepterade instrument: En eller två fioler (även nyckelharpa, klarinett, olika flöjter och djurhorn.

Man uppträdde gärna med ett tvåstämmigt arrangemang för en lyssnande publik, sällan till dans. Från 1940-talet började man även att spela i större grupper, med 5-30 fioler, s k ”spelmanslag”, första tiden utan kompinstrument. Efter ca 1970 började gränsen mot ”gammeldans” att luckras upp; kompinstrument accepterades ibland, och låttyperna schottis, hambo, polka och mazurka var inte längre helt uteslutna. Man insåg att folkmusiken egentligen var dansmusik, ett faktum som levde kvar inom gammeldansen.

I mitten av 1900-talet var spelmännen i spelmannsrörelsen oftast från medelklassen, med någon klassisk skolning på fiol.

Man spelade tvåstämmiga arrangemang av låtar från noter, men kring 1970 blev det en reaktion mot notspelandet bland yngre spelmän, det mest ”äkta” var att spela på gehör.

I viss mån var det en politisk konflikt, ”alla” var visserligen medelklass, men spelmannsrörelsen hade en något borgerlig framtoning, de nya unga spelmännen lutade mer åt det rödgröna hållet. En del av de unga radikala grävde senare djupare bakåt i musiken, och upptäckte att noter ibland var enda källan till de äldsta låtarna. Men noter var ju ett ”fult ord”, vad göra? Svar: Man döpte om dem och började kalla dem ”uppteckningar”, det lät seriöst och bra, och då kunde man använda sig av dem! Så småningom ebbade motsättningarna mellan notspelare och gehörsspelare ut, och i dagens läge är det ingen stor fråga.

”Gammaldans” (”Kulturell dansmusik”, ”Kultis”)

En stil som grundar sig på den dansmusik som växte fram i slutet av 1800-talet bland arbetare, bönder och hantverkare. Spelades gärna i grupper med 2-5 deltagare, med både melodi- och kompinstrument, framför allt dragspel (som nyligen börjat massproduceras), men även fiol, klarinett, gitarr, piano, kontrabas, trummor. Även

bleckblåsinstrument (kornett, basun, horn o s v) förekom kring sekelskiftet 1900, men blev mer sällsynt senare.

Musiken gick mest i dur, och bestod av vals, polka, schottis, mazurka och hambo (som var en modernare variant av polska). Stilen ogillades av spelmannsrörelsen och Zornjury, som ansåg att musiken var alltför banal. Beteckningen ”Gammaldans” fick den när nya, amerikanska dansstilar blev populära ca 1920: two-step, tango, foxtrot o s v, som då kallades ”modern dansmusik” och ”modernt”, och vissa nöjesparker hade två olika dansbanor på 1930- och 1940-talen., så de två stilarna kunde separeras.

På 1970-talet blev det som sagt ett visst närmande mellan ”gammaldans” och ”folkmusik”, men viss friktion fanns ändå, troligen p g a att spelmannsrörelsen var en medelklassrörelse, medan gammeldansens vänner var mera arbetarklass. Beteckningen ”kulturell dansmusik” är svårförståelig, det finns väl ingen musikstil som är så föraktad av kultureliten som ”gammaldans”!

”Folkdans”

Man skulle tro att termen betyder ”danser som har dansats traditionellt ute i bygderna”, men det gör det bara delvis, ty de flesta folkdanslag dansar mestadels danser som är mer eller mindre konstruerade av en koreograf för att se bra ut i en dansuppvisning på scen.

Dessa danser är samlade i den s k ”Gröna boken”.

Dansuppvisningar är ett sätt för folkdanslagen att ha ett mål för träningen, och att få in pengar till verksamheten. Helst dansar man s k ”uppställningsdanser”, där man travar runt i olika formationer som ser bra ut på scen. Musiken därtill är ganska rak och lätt att hitta takten i, till skillnad från vissa polskor.

Om folkdansarna dansar någon traditionell folklig dans, så är det i regel någon folklig uppställningsdans, t ex kadrilj eller engelska, som liknar det man brukar göra. Folkdansrörelsen har fått mycket skäll för sina ”oäkta” danser, men det ska sägas att musiken till danserna i regel är traditionella folklåtar.

Folkdansrörelsen började på 1800-talet inom över- och medelklassen, man dansade då till piano och/eller fiol, längre fram på 1900-talet breddades

klientelet till alla skikt av befolkningen, och instrumenteringen blev mer som gammeldansens.

Inom spelmansrörelsen spelade man ju helst polskor, och kring 1970 insåg vissa att man ju kunde dansa till dem. Det resulterade i att folkdansrörelsen kom ut med den sk ”Ljusblå boken”, som också tog upp polskedans, men de flesta folkdanslag hade anpassat sin verksamhet till att passa ”uppvisningsdanserna”, så traditionella polskor blev ingen stor sak i folkdansen.

I stället bildades fr. o m 1970-talet nya grupper som ville hålla på med ”äkta” folkdans, men vad skulle man kalla det när termen ”Folkdans” redan var upptagen? Svaret blev ”Folklig dans” eller ”Bygdedans”, som innefattar inte bara polskor, utan även andra danser som upptecknats ute i bygderna, inklusive gammeldanserna (men då helst i lokala varianter). Musiken därtill spelas i regel av 1-3 spelmän med fioler och/eller nyckelharpor, som i spelmansrörelsen dominerar folk med medelklassbakgrund. Denna typ av dans är ju inte arrangerad för att se bra ut på en scen, så den används mest som social dans, som inom spelmansrörelsen finns också ett ”musealt” intresse av att bevara den ”äkta” gamla svenska kulturen.

”Gillesdans”

Gruppdanser för social samvaro och samkväm, gärna med partnerbyte inbakat i koreografin förekommer inom folkdanslagen, men då som

socialdans, inte för uppvisningsändamål. Kring millennieskiftet hade det uppstått speciella gillesdansgrupper, nya danser skapades, det tycks ha växt enormt bland befolkningens breda lager, men man ser dem sällan, eftersom dom i regel inte uppträder i offentliga sammanhang. Musiken är oftast av gammeldanstyp, i vardagslag från band- eller CD-spelare, vid festligare tillfällen levande spelmän.

”Världsmusik”

Musik som är en blandning av traditionella stilar från olika håll, helst olika världsdelar. Instrumenteringen är blandad, med melodi-, komp, bas- och rytminstrument, och även sång förekommer. Oftast finn inslag av amerikansk jazz eller rock, speciellt i kompet. Spelas av grupper med 3-6 medlemmar (eller fler), där de olika medlemmarna är vana vid olika musikstilar, och på det viset bär med sig en ingrediens i blandningen.

Låtarna som spelas av professionella grupper är oftast komponerade av bandmedlemmarna själva, men det är ju något som gäller alla proffs-grupper, även de som spelar ”svensk folkmusik”.

Allan Westin

Gilletts vårstämman. Foto: Nina Dunker

Trevlig spelhöst

önskar Gillaren